

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Коломийський навчально-науковий інститут

Кафедра філології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія української літературної мови

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Середня освіта (українська мова і література)

Спеціалізація 014.01 Українська мова і література

Спеціальність 014 Середня освіта

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні
кафедри філології
Протокол № 1
від “31” серпня 2023 р.

м. Коломия – 2023 р.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Історія української літературної мови
Викладач (-і)	К.ф.н., доцент Русакова Ольга Валеріївна
Контактний телефон викладача	-
E-mail викладача	olga.rusakova@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний/заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ЄКТС, 180 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/750
Консультації	Щовівторка о 13:30-15:00

2. Анотація до навчальної дисципліни

Обов'язкова дисципліна «Історія української літературної мови» є однією із найважливіших дисциплін циклу професійної підготовки здобувача освіти спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література). Ця дисципліна дозволяє узагальнити здобуті знання з курсів лінгвістичної підготовки, формувати комплексі знання з історії становлення та розвитку української мови від найдавніших часів до сьогодення, дає методологічні основи трактування мовних процесів та явищ, ознайомлює з різними літературними мовами в історії нашого народу, правописними системами, етапами зародження функціональних стилів, знайомить з писемними пам'ятками української мови, демонструє тенденції та перспективи розвитку української мови, формує світоглядне підґрунтя усвідомлення того, що українська мова – це давня самостійна і досконала мова, яка є основою для існування української нації.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни – отримати цілісні знання про розвиток української літературної мови від додержавного періоду до першої чверті ХХІ століття.

Основні цілі вивчення дисципліни – навчити аналізувати мовні явища крізь призму історії і культури українського народу; характеризувати етапи становлення української літературної мови; ознайомити з писемними пам'ятками різних функціональних стилів; визначити вплив визначних діячів на розвиток української літературної мови.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав та свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати знання та примножувати моральні, духовно-культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, розуміння її місця в загальній системі знань про природу і суспільство.

ЗК 3. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології в

практичній діяльності.

ЗК 4. Здатність бути креативним, застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність вільно і грамотно, усно та письмово спілкуватися державною мовою, утверджувати національні гуманістичні ідеали, мовне й культурне багатство України, застосовувати вміння і навички на практиці.

ЗК 8. Здатність планувати свій час, працювати автономно, самостійно.

ЗК 9. Здатність працювати в колективі, мотивувати на досягнення мети, приймати раціональні рішення, створювати психологічно-позитивний клімат, діяти на базі етичних принципів, готовність брати ініціативу на себе.

ЗК 10. Здатність до формування навичок здорового способу життя й гармонійного розвитку людини, збереження довкілля.

ЗК 11. Здатність до побудови та реалізації власної траєкторії навчання упродовж життя (навчання та самоосвіта), коригування власної професійної діяльності в контексті основних професійних вимог до вчителя.

ЗК 12. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 14. Здатність володіти навичками ведення дискусії й наукової полеміки, написання аналітичних і публіцистичних текстів, дотримуватись норм правопису сучасної української мови.

ЗК 15. Здатність поважати погляди представників інших культур, цінувати різноманіття та мультикультурність, враховувати гендерний фактор.

Фахові компетентності:

ФК 1. Здатність вести фахову діяльність, дотримуючись професійних стандартів та вимог нормативно-правової бази України, а також внутрішньогалузевих стандартів і документації університету.

ФК 9. Здатність до створення та формування середовища для забезпечення функціонування інклюзивних форм освіти, уміння працювати в такому середовищі.

ФК 11. Здатність використовувати сучасні методологічні засади предметної спеціалізації, теорії й історії української мови та літератури, дисциплін за вибором мовознавчого та літературознавчого спрямування, орієнтуватися в сучасному українському літературному процесі з настановою на практичне втілення в освітньо-професійній діяльності.

ФК 12. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову в усній та письмовій формі, у спонтанних ситуаціях спілкування, а також застосовувати сучасні методики й освітні технології викладання української мови та літератури для забезпечення якості освітнього процесу в закладах середньої освіти.

ФК 15. Здатність здійснювати багатоаспектний мовний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів з вільним володінням фаховими термінами і залученням найновіших досягнень у цій сфері.

ФК 17. Здатність творчо використовувати набуті знання із фахових методик, досвід педагогічної практики тощо у моделюванні професійної діяльності вчителя-словесника стосовно новітніх тенденцій розвитку, зокрема й нової української школи.

ФК 18. Дотримуватись принципів академічної доброчесності.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	24
Практичні заняття	36
Самостійна робота	120

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
---------	---------------	------------------------	-----------------------------

7	014 Середня освіта	4	нормативний
Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Історія української літературної мови як наукова і навчальна дисципліна. Зв'язок курсу з іншими дисциплінами та курсами.	2	2	5
Тема 2. Основні джерела вивчення історії УЛМ. Періодизація історії УЛМ. Найголовніші наукові праці з історії УЛМ.	2	2	10
Тема 3. Праслов'янська мова. Причини розпаду праслов'янської мовної єдності. Українці – автохтони на південно-східній частині Європи. Перегрупування 4 мовно-територіальних регіонів східних слов'ян. Українські племена і їх мовна диференціація. Формування особливих рис української мови	2	4	10
Тема 4. Становлення Київської держави. Походження писемності. Літературні мови того періоду. Питання давньоруської мови. Писані пам'ятки Київської держави, їхні стилеві особливості.	2	2	10
Тема 5. Литовсько-польська колонізація. Загальна характеристика розвитку літературної мови XVI – сер. XVI ст. Функціонування української мови в литовський період. Розвиток УЛМ від сер. XIV до сер. XVII ст. (польська доба).	2	4	10
Тема 6. Початки вищої освіти в Україні. Граматичні та лексикографічні праці того періоду. Московська доба.	2	4	10
Тема 7. Українська літературна мова кінця XVIII ст. – першої половини XIX ст. Роль І.Котляревського у становленні нової літературної мови. Перша граматика української мови О.Павловського. Шевченкова мовотворчість.	2	4	10
Тема 8. Розвиток української літературної мови в Галичині. Діяльність „Руської трійці”. Роль Галичини у розширенні функцій літературної мови поч. XX ст.	2	4	10
Тема 9. Українська літературна мова в другій половині XIX ст. І.Франко, Б. Грінченко	2	2	10
Тема 10. Спроби унормування літературної мови. Правописні системи, граматичні праці. Період українізації	2	2	10
Тема 11. Українська мова в радянський період	2	2	10
Тема 12. Стан і перспективи української мови в незалежній Україні. Мовна політика	2	4	15
ЗАГ.:	24	36	120
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Вид контролю – екзамен. Максимальна оцінка – 100 балів (оцінки за практичні заняття – 50 балів, максимальна оцінка за екзамен – 50 балів). Оцінювання здійснюється за національною шкалою ECTS на основі 100-бальної системи. (Див.: Порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника).		
Вимоги до письмових робіт	Дві письмові контрольні роботи (розгорнуті відповіді на теоретичні питання, тестові питання) на 9 та 18 практичних заняттях для здобувачів денної форми навчання; створення двох презентацій		

	(електронний варіант) для здобувачів освіти заочної форми навчання за 10 днів до заліково-екзаменаційної сесії. Максимальний бал з окремих вид роботи – 5.
Практичні заняття	Підготовка до занять відповідно до переліку питань та завдань на кожну з 18 практичних занять, тестування на платформі дистанційного навчання. Максимальний бал за кожне практичне заняття – 5, максимальний бал за тест – 100.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання не менше 50 % завдань.
Підсумковий контроль	Форма контролю – письмовий екзамен. Структура білета – 3 теоретичні питання по 10 балів і блок практичної роботи – 20 балів.

7. Політика навчальної дисципліни

Студент повинен добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю, дотримуватися правил академічної доброчесності.

Академічна доброчесність. Списування та плагіат, а також користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими пристроями під час опитування, виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до незарахування результатів відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Відвідування занять. При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність студента на заняттях (у тому числі на лекційних), пропуски та спізнення без поважної причини, що передбачено [Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#). Студенти мають можливість відпрацювати заняття, які було пропущено з поважних причин, а також отримати роз'яснення питань, з якими виникли труднощі у процесі підготовки до семінарських занять і письмових робіт, на консультаціях викладача щовівторка до 15.00.

Неформальна освіта. Порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів з мовознавства на платформах Coursera, UdeMy, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується [Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника](#).

Повторне вивчення дисципліни. Студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до [Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін \(кредитів ECTS\)](#) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу. Наприкінці курсу студенти мають можливість надати відгуки та пропозиції щодо якості викладання дисципліни на сайті <https://d-learn.pnu.edu.ua>.

8. Рекомендована література

1. Караванський С. Ідіотизми сталінської ярижки у державній мові України. Л., 2016. 222 с.
2. Лесюк М. Становлення і розвиток української літературної мови в Галичині: монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2014. 729 с.
3. Мозер М. Історія української мови. К., 2018. 27 с.
4. Огієнко І. Історія української літературної мови. К., 2020. 326 с.
5. Русанівський В.М. Історія української літературної мови. К., 2001.
6. Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов: міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски». К.: Академія, 2001. 148 с.
7. Ющук І. Словник української мови VI століття. К., 2017. 351 с.